कक्षा दशमा अध्ययनरत दनुवारीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली वाक्यगठनमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन

सम्पतकुमार दाहाल

परीक्षा क्रमाङ्क : २३३०११७

त्रि.वि.दर्ता नं. ९-२-२३३-४३-२००५

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय,नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर (एम्.एड.) तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि.५९८ को पाठ्यांश प्रयोजनार्थ

प्रस्तुत

शोधपत्र

२०७०/२०१३

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

सिन्धुली

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस सिन्धुली, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह (एम्.एड्.) दोस्रो वर्षका छात्र सम्पतकुमार दाहालले नेपा. शि. (५९८) को विशिष्टिकरणका लागि **'सिन्धुली जिल्लाका कक्षा १०मा अध्ययनरत् दनुवारभाषी विद्यार्थीहरूको वाक्यगठनसम्बन्धी त्रुटिहरुको अध्ययन'** शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधपत्रबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : सन् २०१४, ३० जुलाई

उपप्राध्यापक अर्जुनप्रसाद पौडेल
शोधनिर्देशक
सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस
सिन्धुली

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस सिन्धुलीका छात्र सम्पत कुमार दाहालले **'कक्षा १० मा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुको वाक्यगठन सम्बन्धीत्रुटिहरुको अध्ययन'** शीर्षकमा तयार गर्नुभएको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयको स्नातकोत्तर तह (एम.एड.) का लागि उपयुक्त देखिएकोले स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

१. उप.प्रा. अर्जुनप्रसाद पौडेल (विभागीय प्रमुख तथा शोधनिर्देशक)

२.

३. उप.प्रा. भानुभक्त गुरुङ

मितिः

सन् :

कृतज्ञताज्ञापन

शोधकार्य गर्नु जटिल कार्य हो । शोध कार्य पूरा गर्नको लागि कठोर परिश्रम तथा धैर्यको आवश्यकता पर्ने कुराको अनुभव अनुसन्धानका क्रममा भएको छ । नेपाली भाषा शिक्षण गर्नको लागि सामान्य विधिहरुको मात्र प्रयोग भइरहेको अवस्थामा पनि कठिनाइका बावजुद केही गहिरिएर अध्ययन गर्ने इच्छा लाग्यो । यसै क्रममा **'सिन्धुली जिल्लाका कक्षा १० मा अध्ययनरत दनुवारभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली नेपाली वाक्यगठनसम्बन्धी त्रुटिहरुको अध्ययन'** शीर्षक छनोट गरी यो शोधपत्र तयार पारिएको हो । प्रस्तुत शोधपत्रले नेपाली अध्ययन तथा अध्यापन गर्ने विद्यार्थी तथा शिक्षकवर्गलाई सहयोग पुऱ्याउने कुरामा म विश्वस्त छु । यसलाई तयार पार्ने क्रममा अनेकौं व्यस्तताका बाबजुद पनि आफ्नो अमूल्य समय दिई सहयोग, सल्लाह र सुझाव दिँदै कुशल निर्देशन गर्नुहुने श्रद्धेय गुरु अर्जुनप्रसाद पौडेलज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्रको शीर्षक चयन तथा सामग्री निर्माणमा अमूल्य सल्लाह र सुझाव दिनुहुने प्रा.डा. पारसमणि भण्डारी (त्रि.वि.कीर्तिपुर) र उप.प्रा. देवीप्रसाद सुवदी (सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस) प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछ । यसैगरी मेरो प्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्नका लागि अनुमति प्रदन गर्नुहुने सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभाग विभागीय प्रमुख उपप्रा. श्री अर्जुनप्रसाद पौडेलप्रति विनम्रतापूर्वक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्यको सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्नुहुने मित्र जयराम काफ्ले र भाइ विमल सुवेदीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी शोधपत्र निर्माणको निम्ति कम्प्यूटर टङ्कण र सेटिङ गरिदिने आयुशा बुक्स एण्ड स्टेशनरी प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्रका सकारात्मक पक्ष मेरा गुरुवर्गहरुबाट प्राप्त ज्ञान र प्रेरणाका उपज हुन् र यसमा भएका त्रुटिहरू मेरा आफ्नै हुने् भन्ने कुरा विनम्रतापूर्वक स्वीकार गर्दछु । यस कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण गुरुवर्ग, मित्रजन र सुभेच्छुकप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । अन्त्यमा आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सम्बन्धित विभागमा पेश गर्दछु ।

शोधार्थी

सम्पतकुमार दाहाल
नेपाली भाषा शिक्षा विभाग
सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस
सिन्धुली

शोधसार

शोधशीर्षक : यस शोधका शीर्षक सिन्धुली जिल्लाका कक्षा १० मा अध्ययनरत दनुवारभाषी विद्यार्थीहरूको नेपाली वाक्यगठनसम्बन्धी त्रुटिहरूको अध्ययन रहेको छ । .

शोधार्थी : सम्पत कुमार दाहाल

शोध निर्देशक : उप. प्राध्यापक अर्जुन प्र. पौडेल

विभाग क्याम्पस : नेपाली भाषा शिक्षा विभाग/सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

शैक्षिक वर्ष : २०६५ - २०६७

अध्याय/पृष्ठ संख्या : पाँच/१०+३८+५

समस्याकथन :

यस शोधपत्रको समस्याकथनमा निम्न प्रश्नहरूलाई कथनका रूपमा लिइएको छ । शोधशीर्षकअनुरुप सिन्धुली जिल्लाका कक्षा दशमा अध्ययनरत् दनुवारभाषी विद्यार्थीहरूले गर्ने नेपाली वाक्यगठनसम्बन्धी त्रुटिहरूको अध्ययनअन्तर्गत वाक्यगठनका त्रुटिहरु के-के हुन्, वाक्यगठनमा आइपर्ने समस्याहरु के-के हुन्, वाक्यगठन गर्दा देखापर्ने तुलनात्मक भिन्नताहरु तथा त्रुटि निराकरणका उपायहरु के-के हुन सक्छन् जस्ता अनुसन्धेय प्रश्नहरु रहेका छन् ।

शोधको उद्देश्य :

समस्याकथनमा उल्लिखित प्रश्नहरुको उत्तरको खोजी नै यस शोधका उद्देश्य रहेका छन् । जसअन्तर्गत त्रुटि पहिचान गर्नु, समस्याका कारणहरु पत्ता लगाउनु, वाक्यगठन गर्दा देखापर्ने भिन्नताहरु पत्ता लगाउनु एवम् त्रुटि निराकरणका उपायहरु सुझाउनु यस शोधपत्रका उद्देश्य रहेका छन् ।

अध्ययनको सीमा

सिन्धुली जिल्लाका कमलाखोंच भेगका ५ वटा विद्यालयका कक्षा १० मा अध्ययनरत् १०० जना दनुवारभाषी विद्यार्थीहरुको नेपाली वाक्यगठनका आठ वटा तत्वहरु लिङ्ग, वचन, पुरुष, काल, पक्ष, भाव, वाच्य र कारकमा मात्र यो अध्ययन सीमित रहेको छ ।

अध्ययन विधि

प्रस्तुत शोधकार्य पूरा गर्नका लागि प्राथमिक स्रोतका रुपमा विद्वान्हरुले लेखका पुस्तक, शोध एवम् सम्पादन गरेका शब्दकोशहरुलाई प्रयोग गरिएको छ । प्राथमिक श्रोतबाट सङ्कलित सामग्रीको अध्ययन विश्लेषणका लागि प्रयोगात्मक र प्रश्नोत्तर विधि अवलम्वन गरिएको छ ।

उपलब्धि

कक्षा १० को दनुवारभाषी विद्यार्थीहरुले नेपाली वाक्यगठनका विविध पक्षहरुमा गरेका कमी-कमजोरीहरु कम गर्दै त्रुटि निराकरण गर्ने भएकाले प्रस्तुत शोधकार्य उपलब्धिमूलक भएको छ ।

प्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्रस सङ्काय सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस नेपाली भाषा शिक्षा विभाग नेपाली विषयको स्नातकोत्तर (एम.एड) तह दोस्रो वर्षको विशिष्टीकरण नेपा.शि.५९८ को आवश्यकता पूरा गर्ने प्रयोजनका निम्ति तयार पारिएको छ।

रुपरेखा

प्रस्तुत शोधपत्रलाई निम्न पाँच अध्यायमा विभाजन गरी अध्यायमूलक शीर्षक अन्तर्गत अध्ययन गरिएको छः ।

अध्याय एक - शोधपरिचय

अध्याय दुई - वाक्यगठनसम्बन्धी सैद्धान्तिक परिचय

अध्याय तीन - व्याख्या तथा विश्लेषण

अध्याय चार - विद्यालयगत आधारमा कक्षा दशका विद्यार्थीहरुको त्रुटि विश्लेषण

अध्याय पाँच - निष्कर्ष,सुझाव र उपयोगिता

विषयसूची

अध्याय एक

शोधपरिचय

सिफासिपत्र

स्वीकृतिपत्र

कृतज्ञताज्ञापन

शोधसार

विषयवस्तु	**पृष्ठ**
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ शोधको उद्देश्य	२
१.४ अध्ययनको औचित्य	२
१.५ पुर्वकार्यको समीक्षा	३-५
१.६ शोध विधि	५-६
क) प्राथमिक सामग्री	६
ख) गौण सामग्री	५-६
१.७ सीमाङ्कन	६
१.८ शोधपत्रको रुपरेखा	६

अध्याय दुई

सैद्धान्तिक परिचय

२.१ त्रृटिसम्बन्धी सैद्धान्तिक परिचय	७-८
२.२ परिभाषा	८-९
२.३ पक्षहरु	९
२.४ लिङ्ग	९-१०
२.५ वचन	१०-११
२.६ पुरुष	११
२.७ काल	११

२.८ पक्ष १२

२.९ भाव १३

२.१० वाच्य १३

२.११ कारक १४

२.१२ निष्कर्ष १४

अध्याय तीन

व्याख्या तथा विश्लेषण

३.१ परिचय १५

३.२ लिङ्गगत त्रुटि १५-१६

३.३ वचनगत त्रुटि १६

३.४ पुरुषगत त्रुटि १६-१७

३.५ कालगत त्रुटि १७

३.६ पक्षगत त्रुटि १७

३.७ भावगत त्रुटि १७-१८

३.८ वाच्यगत त्रुटि १८

३.९ कारकगत त्रुटि १८

३.१० उपसंहार १९

अध्याय चार

विद्यालयगत आधारमा कक्षा १० का विद्यार्थीहरूको त्रुटि विश्लेषण

४.१ परिचय २०

४.१.१ श्री जनजागरण उ.मा.वि. हर्षाही २०-२२

४.१.२ श्री सरस्वती उ.मा.वि. डकाहा २२-२४

४.१.३ श्री कमला उ.मा.वि. भलुवाही २४-२६

४.१.४ श्री मा.वि. पत्रिङ्गा २७-२९

४.१.५ श्री उ.मा.वि. लदाभीर २९-३१

४.२ उपसंहार ३१-३२

४.३ त्रुटि निराकरणात्मक शिक्षण ३२

४.३.१ त्रुटि निराकरणात्मक शिक्षणका केही उपायहरु ३२-३४

अध्याय पाँच

निष्कर्ष, सुझाव र उपयोगिता

५.१ निष्कर्ष ३४-३६

५.२ सुझाव ३६

५.३ उपयोगिता ३६-३७

५.३.१ नीतिगत तह ३७

५.३.२ प्रयोगत तह ३७

५.४ भावी अनुसन्धानका शीर्षकहरु ३७

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट

तालिकासूची

१.तालिका नं. १ श्री जनजागरण उ.मा.वि. हर्षाही

२. तालिका नं.२ श्री सरस्वती उ.मा.वि. डकाहा

३. तालिका नं. ३ श्री कमला उ.मा.वि. भलुवाही

४. तालिका नं. ४ श्री मा.वि. पत्रिङ्गा

५. तालिका नं.५ श्री उ.मा.वि. लदाभिर

संक्षेपीकृत - शब्द

संक्षेप	**पूर्ण शब्द**
उप.प्रा.	उप प्राध्यापक
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
क्र.सं.	क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि.वि.	त्रिभुवन विश्व विद्यालय
प्रा.	प्राध्यापक
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
वि.स.	विक्रम सम्वत